Lietas Nr. A420410514
Lietas arhīva Nr. A42-01229-15/46

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Valmierā 2015.gada 25.maijā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese Solveiga Pone,

piedaloties pieteicējai /pers. A/ un pieteicējas pilnvarotajai pārstāvei /pers. B/,
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāvei Daigai Krēsliņai,

2015.gada 24.martā un 5.maijā atklātās slēgtās tiesas sēdēs izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par juridiskā fakta konstatēšanu, ka /pers. A/ atradās mirušā laulātā /pers. D/ apgādībā līdz viņa nāvei 2013.gada 5.novembrim, un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ piešķirtu valsts sociālo pabalstu kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei, izdošanu.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā 2014.gada 26.novembrī saņemts /pers. A/ (turpmāk – pieteicēja) pieteikums. Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2014.gada 3.decembra lēmumu pieteikums pieņemts un ierosināta administratīvā lieta.

[2] No lietas materiāliem konstatējams.

[2.1] Pieteicēja 2014.gada 10.spetembrī vērsusies Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – Aģentūra) Valkas Klientu apkalpošanas centrā ar Iesniegumu valsts sociālā pabalsta piešķiršanai Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekam (dalībnieka ģimenei), lūdzot piešķirt valsts sociālo pabalstu Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas mirušā dalībnieka ģimenei par apgādājamo – pieteicēju (*sk.lietas 21.lapu*).

[2.2] Ar Aģentūras Madonas reģionālās nodaļas 2014.gada 22.septembra lēmumu Nr.14/2048458 pieteicējai atteikts piešķirt valsts sociālo pabalstu Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku ģimenei apgādājamajiem, jo nav pierādīts, ka ir zaudēts apgādnieks (*sk.lietas 9.lapu*)

[2.3] Pieteicēja Aģentūras Madonas reģionālās nodaļas 2014.gada 22.septembra lēmumu Nr.14/2048458 apstrīdējusi, un ar Aģentūras 2014.gada 30.oktobra lēmumu Nr.09-7/6979 (turpmāk – Pārsūdzētais lēmums) apstrīdētais lēmums atstāts negrozīts *(sk.lietas 7.lapu).*

[3] Pieteicēja pieteikumā norāda, ka 1978.gada 4.novembrī reģistrēta viņas laulība ar /pers. D/. 2013.gada 5.novembrī pieteicējas vīrs /pers. D/ nomiris. /pers. D/ saslimšana un nāves cēlonis ir saistīti ar piedalīšanos Černobiļas atomelektrostacijas (turpmāk – AES) avārijas seku likvidēšanas darbos. Līdz vīra nāvei dzīvojuši /Nosaukums A/, Kārķu pagastā un strādājuši kooperatīvā sabiedrībā /Nosaukums B/ līdz 1999.gadam, kad minētā sabiedrība tika likvidēta. Pēc sabiedrības /Nosaukums B/ likvidācijas, pieteicēja ar vīru algotu darbu nav strādājuši un viņu ģimenes ienākumi bijis pabalsts un invaliditātes pensija, kuru saņēmis pieteicējas vīrs par piedalīšanos Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbos. Arī zemnieku saimniecība varējusi pastāvēt, kamēr dzīvs bijis pieteicējas vīrs, jo zemes apstrādi un visus darbus ar tehniku veicis tikai viņš. Pēc vīra nāves pieteicēja bijusi spiesta likvidēt zemnieku saimniecību. Minētais apliecina, ka pieteicēja atradās sava vīra apgādībā līdz viņa nāvei.

[4] Administratīvajā rajona tiesā 2014.gada 29.decembrī saņemti Aģentūras rakstveida paskaidrojumi, kuros Aģentūra norāda, ka ar Pārsūdzēto lēmumu pieteicējai atteikts piešķirt valsts sociālo pabalstu Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei, jo nebija iesniegti visi pabalsta piešķiršanai nepieciešamie dokumenti, t.i., nav pierādīta viņas atrašanās mirušā laulātā - Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka apgādībā

Lai pieteicējai būtu tiesības saņemt valsts sociālo pabalstu Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei, ir jābūt konstatētam, vai uz pieteicējas laulātā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka /pers. D/ nāves dienu 2013.gada 5.novembri pieteicēja atradās viņa apgādībā.

Laulātā atrašanos mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka apgādībā pierāda ar dokumentu, kas apliecina laulātā darbnespēju dalībnieka miršanas dienā, t.i. invalīda apliecība, pensionāra apliecība vai tiesas spriedums par apgādības fakta konstatēšanu.

Konstatējot faktu ar tiesas spriedumu, ka uz pieteicējas laulātā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka /pers. D/ nāves dienu 2013.gada 5.novembrī pietecēja atradās viņa apgādībā, Aģentūrai rodas pamats, lai pieņemtu personai labvēlīgu administratīvo aktu

[5] Tiesas sēdē pieteicēja un pieteicējas pārstāve pieteikumu uzturēja, minot pieteikumā ietvertos argumentus. Atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Aģentūras pārstāve pieteicējas pieteikumu neatzina, minot Pārsūdzētajā lēmumā un rakstveida paskaidrojumos ietvertos argumentus.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, izvērtējot lietas materiālus, noklausoties administratīvā procesa dalībnieku pārstāvju tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus atzīst, ka pieteikums nav pamatots un ir noraidāms, pamatojoties uz šādiem argumentiem.

[7] Saskaņā ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieku un Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušo personu sociālās aizsardzības likuma (turpmāk - Sociālās aizsardzības likums) 11.panta pirmās daļas 2.punktu Valsts sociālo pabalstu Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekam un mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei (turpmāk – Pabalsts) piešķir gadījumā — ja attiecīgā dalībnieka

nāves cēlonis ir slimība, kurai ir noteikta cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu. Par mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenes locekļiem šā likuma izpratnē uzskatāmi viņa bērni, kas nav vecāki par 18 gadiem (arī bērni, kas mācās vidējās vai augstākajās mācību iestādēs dienas nodaļā un nav vecāki par 24 gadiem), kā arī pārdzīvojušais laulātais, kas nav stājies citā laulībā, un vecāki un mazbērni, ja šis laulātais, vecāki un mazbērni ir bijuši mirušā apgādībā.

No minētās tiesību normas izriet, ka pieteicējas tiesību saņemt Pabalstu kā mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei, ir nepieciešams konstatēt šādu obligātu priekšnoteikumu pastāvēšanu:

1) mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka nāves cēlonis ir slimība, kurai ir noteikta cēloņsakarība ar Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas darbu veikšanu;

2) pieteicēja ir mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenes locekle – pārdzīvojusī laulātā, kas nav stājusies citā laulībā;

3) pieteicēja ir bijusi mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka apgādībā.

[8] No lietas materiāliem konstatējams un lietā nav strīda par to, ka pieteicēja ir mirušā Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībnieka /pers. D/ laulātā (*sk.lietas 12.lapu*). /pers. D/ miris 2013.gada 5.novembrī (*sk.lietas 11.lapu*). Pēc /pers. D/ nāves pieteicēja nav stājusies jaunā laulībā (pārbaudīti Vienotās migrācijas informācijas sistēmā). Ar Valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un Radiācijas medicīnas centra ārstu komisijas slimību, invaliditātes un nāves cēloņsakarības saistībai ar Černobiļas atomelektrostacija avāriju 2013.gada 13.novembra Atzinumu Nr.4142 atzīts, ka /pers. D/, kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidētāja saslimšana un nāves cēlonis ir saistīts ar piedalīšanos Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas darbos (*sk.lietas 10.lapu*).

Tādējādi pieteicējas tiesību Pabalsta saņemšanai atzīšanai nepieciešams konstatēt šā sprieduma 7.punkta 3.apakšpunktā minēto priekšnosacījumu, proti, ka pieteicēja atradusies /pers. D/ apgādībā.

[9] Sociālās aizsardzības likumā nav ietverts jēdziena „apgādība", „būt personas apgādībā" skaidrojums. Tādēļ šā jēdziena saturs noskaidrojams, izmantojot sistēmisko interpretācijas metodi. Izvērtējot valsts sociālā nodrošinājuma sistēmas tiesisko regulējumu, konstatējams, ka apgādnieka zaudēšanas jautājums ir aplūkots likumā „Par valsts pensijām", paredzot kā vienu no sociālo pabalstu veidiem – pabalstu apgādnieka zaudējuma gadījumā. Savukārt likuma „Par valsts pensijām" 20.pantā ir ietverts skaidrojums par apgādājamajiem ģimenes locekļiem. Minētajā tiesību normā noteikts, ka mirušā ģimenes locekļi uzskatāmi par viņa apgādībā bijušiem, ja tas viņus uzturēja vai viņi no tā saņēma palīdzību, kas viņiem bija pastāvīgs un galvenais eksistences līdzekļu avots.

Ņemot vērā minēto, lai konstatētu, ka pieteicēja ir atradusies /pers. D/ apgādībā, nepieciešams konstatēt, ka līdz /pers. D/ nāvei pieteicēju uzturējis /pers. D/ un tas ir bijis pieteicējas pastāvīgs un galvenais eksistences avots.

[10] Par /pers. D/ un pieteicējas līdzekļu avotus lietā konstatējami šādi apstākļi.

[10.1.] No Aģentūras Valmieras reģiona nodaļas 2015.gada 24.marta Izziņas Nr.15/720102 (*sk.lietas 29.lapu*) konstatējams, ka pēdējo trīs gadu periodā /pers. D/ nestrādājoša invalīda statusā ir saņēmis šādus ienākumus - valsts invaliditātes pensiju, piemaksu pie invaliditātes pensijas kaitējumu atlīdzību un valsts sociālo pabalstu kā Černobiļas atomelektrostacijas avāriju seku likvidēšanas dalībniekam, kas arī ir bijis vienīgais ienākumu objekts apdrošināšanas iemaksām attiecīgajā periodā (*sk.lietas 30.lapu*).

[10.2] No Aģentūras Valmieras reģionālās nodaļas 2015.gada 24.marta izziņas Nr.15/720273 konstatējams, ka pieteicējai laika periodā no 2010.gada novembra (trīs gadu periodā pirms /pers. D/ nāves) valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas nav reģistrētas (*sk.lietas 32.lapu*). No Aģentūras Valmieras reģionālās nodaļas 2015.gada 24.marta izziņas Nr.15/720249 konstatējams, ka pieteicēja iepriekš minētajā periodā nav saņēmusi apdrošināšanas atlīdzības vai cita veida valsts sociālo nodrošinājumu – valsts sociālo palīdzību, pabalstus vai pensijas.

[10.3] Pieteicēja pieteikumā norādījusi par zemnieku saimniecību, kura pastāvējusi līdz vīra nāvei. Pieteicēja pieteikumā nav sniegusi detalizētākus paskaidrojumus par zemnieku saimniecības īpašnieku un tās īstenoto saimniecisko darbību. Pieteikumam pievienots Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra 2014.gada 23.aprīļa lēmums Nr.18-8/61487 par Valkas rajona Kārķu pagasta zemnieku saimniecības /Nosaukums D/, vienotais reģ.Nr./reģistrācijas numurs/, izslēgšanu no uzņēmumu reģistra (*sk.lietas 14.lapu*).

Par zemnieku saimniecības /Nosaukums D/ īstenoto saimniecisko darbību pieteicēja tiesas sēdē paskaidroja, ka tā faktiski ir bijusi naturālā saimniecība. Ar vīra /pers. D/ pabalstu maksāta elektrība un citi tamlīdzīgi maksājumi, bet govis slaukuši un kartupeļus stādījuši ēšanai, iztikšanai – peļņas nav bijis.

[10.4] Tiesas sēdē liecinieki /pers. L/ un /pers. M/ liecināja, ka pēc viņu rīcībā esošas informācijas /pers. D/ un /pers. A/ iztikuši no /pers. D/ pensijas, kas ir bijis būtisks līdzekļu avots, jo zemnieku saimniecības ienākumi ir bijuši tik, cik izdevumu segšanai.

[10.4.1] /pers. L/ liecināja, ka /pers. D/ un pieteicēja dzīvoja laulībā un viņiem bija kopēja saimniecība – zemnieku saimniecība, taču tā bijusi kā naturālā saimniecība, kas pēc liecinieka sniegtās liecības nebija peļņas avots (ienākumi saimnieciskajā darbībā nebija). Liecinieks nav informēts, ka bez /pers. D/ pensijas ģimenei būtu bijuši vēl citi ienākumi. Pēc /pers. D/ nāves saimniecība likvidēta. /pers. L/ liecināja, ka vīra dzīves laikā pieteicēja nav bijusi nodarbināta algotā darbā, kopā ar /pers. D/ strādāja zemnieku saimniecībā.

[10.4.2] /pers. N/ liecināja, ka pieteicēju pazīst no bērnības, jo ir kaimiņi. /pers. D/ un pieteicējai saimniecībā savām vajadzībām turēti lopi, audzēti graudi un dārzeņi, nodrošinot iztiku, uzturu ģimenei. Saimniecības ieņēmumi pilnībā pat nenosedza izdevumus, tādēļ pieļaujams, ka /pers. D/ pabalsts bija galvenais ienākumu avots. Pieteicējai bijušas veselības problēmas, tādēļ pamatā saimniekojis /pers. D/. Lieciniecei nav zināms, ka pieteicējai būtu bijuši savi ienākumi.

[10.5] No Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmas datiem konstatējams, ka Valkas rajona Kārķu pagasta zemnieku saimniecība /Nosaukums D/ reģistrēta 1992.gada 18.septembrī un tās īpašnieks visu tās darbības laiku ir bijusi pieteicēja /pers. A/.

[10.6] No Lauku atbalsta dienesta informācijas sistēmas datiem konstatējams, ka 2011.-2012. finanšu gadā pieteicējai piederošajai zemnieku saimniecība /Nosaukums D/ atbalsta maksājumos saņēmusi 3411,80 Ls, 2012.-1=21013. finanšu gadā – 3341,15 Ls.

Atbildot uz tiesas pieprasījumu par pieteicējai piederošajai zemnieku saimniecībai /Nosaukums D/ piešķirtajiem atbalstiem laika posmā no 3013.gada 1.janvāra līdz zemnieku saimniecības likvidācijai, Lauku atbalsta dienests 2015.gada 22.aprīļa vēstulē Nr.1010.1-9/15/1874 informējis, ka minētajā laika posmā piešķirti atbalsti par kopējo summu 6186,02 *euro*, tostarp 2013.gadā līdz /pers. D/ nāvei saņemtie atbalsta maksājumi – 2950,57 *euro (sk.lietas 44.lapu).* No vēstulē iekļautā atbalsta veidu uzskaitījuma konstatējams, ka pieteicējai piederošajai zemnieku saimniecībai ir tikuši piešķirti ne tikai platību maksājumi saistībā ar mantoto zemju apsaimniekošanu (par ko ir norādīts paskaidrojumos un liecībās), bet arī atbalsta maksājumus par laukaugu platībām, piena šķirnes slaucamām govīm, valsts atbalstu par pienu un par liellopiem. Minētais liecina par to, ka zemnieku saimniecība /Nosaukums D/ ir īstenojusi aktīvu saimniecisko darbību, neaprobežojoties ar iztikas sagādi pašpatēriņam naturālās saimniecības veidā.

Pieteicēja tiesas sēdē iesniedza Gada ienākumu deklarāciju par 2013.gadu, paskaidrojot, ka zemnieku saimniecības saimnieciskā darbība lauksaimnieciskajā ražošanā tika īstenota ar zaudējumiem.

Pirmkārt, norādāms, ka iesniedzot Gada ienākumu deklarāciju par 2013.gadu ar tajā atspoguļotajiem datiem (*sk.lietas 47.-49.lapu*), pieteicēja ir apliecinājusi, ka 2013.gadā pieteicēja ir veikusi saimniecisko darbību, kas pats par sevi ir pamats atzīt, ka pieteicējai ir savi patstāvīgi līdzekļu avoti.

Otrkārt, pieteicējas minētais apstāklis, ka zemnieku saimniecības saimnieciskā darbība lauksaimnieciskajā ražošanā tika īstenota ar zaudējumiem, attiecas uz iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķinu, bet iepriekš aplūkotie ieņēmumi – valsts atbalsts lauksaimniecībai vai Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai - nav apliekami ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, tādēļ neietekmē apliekamā ienākuma aprēķinu. Taču no minētā neizriet, ka šādi saņemtie atbalsta maksājumi nebūtu zemnieku saimniecības ieņēmumi un līdz ar to arī pieteicējas līdzekļu avots.

[10.7] Attiecībā par pieteicējai piederošajiem zemes īpašumiem, kas varēja tikt izmantoti ieņēmumu gūšanai (līdzekļu avots), par Kārķu pagasta Valkas novadā esošajiem nekustamajiem īpašumiem /Nosaukums E/ (20.4 ha zemes, no tiem 16,8 ha lauksaimniecībā izmantojamā zeme un 2,2 ha meži) ar kadastra numuru /numurs A/, un /Nosaukums F/) 4,4 ha zemes, no tiem 4,2 ha lauksaimniecībā izmantojamā zeme) ar kadastra numuru /numurs B/pieteicēja iesniegusi 2013.gada 10.oktobra un 2014.gada 10.oktobra Zemes nomas līgumus, kuros nav uzrādīta zemes nomas maksa (līgumu 3.1.punktā norādīts: „pēc savstarpējas vienošanās"), taču minētie līgumi pamatā attiecas uz laika periodu pēc /pers. D/ nāves. Attiecībā par nekustamā īpašuma /Nosaukums D/, kas atrodas Valkas novada Kārķu pagastā, ar platību 12,4 ha, tostarp 8,4 ha lauksaimniecībā izmantojamā zeme, pieteicēja nav iesniegusi pierādījumus par tās izmantošanu izvērtējamajā laika periodā. Taču, ņemot vērā šā sprieduma 10.5 un 10.6.punktā konstatēto par pieteicējas veikto saimniecisko darbību laika posmā līdz /pers. D/ nāvei, ar vislielāko iespējamību pieņemams, ka minētās pieteicējai piederošās zemes platības ir tikušas izmantotas lauksaimnieciskajā ražošanā, kas, kā konstatēts iepriekš, ir veidojis pastāvīgus, regulārus pieteicējas ieņēmumus, proti, ir bijis patstāvīgs pieteicējas līdzekļu avots.

[11] Izvērtējot šā sprieduma 10.punktā konstatētos faktus un minētos apsvērumus, secināms, ka pieteicējai līdz vīra /pers. D/ nāvei ir bijis pastāvīgs līdzekļu avots – pieteicējas īstenotā saimnieciskā darbība pieteicējai piederošajos īpašumos, piederošajā zemnieku saimniecībā /Nosaukums D/. Pastāvot šādiem apstākļiem, nav pamata atzīt, ka laika posmā līdz /pers. D/ nāvei pieteicēju būtu uzturējis /pers. D/ un ka /pers. D/ līdzekļi ir bijuši pieteicējas pastāvīgs un galvenais eksistences avots.

[12] Apkopojot iepriekš minēto, tiesa secina, ka izskatāmajā gadījumā nav konstatējams juridisks fakts, ka pieteicēja atradās miruša laulātā /pers. D/ apgādībā līdz viņa nāvei 2013.gada 5.novembrim, un, ņemot vērā šā sprieduma 7.punktā minēto, atzīstams, ka lietā nav konstatējami priekšnoteikumi pieteicējas prasītā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai, ar kuru pieteicējai piešķirtu Valsts sociālo pabalstu kā Černobiļas AES avāriju seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu, 289. - 290.pantu un 291.panta pirmo daļu, tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu, ka /pers. A/ atradās miršā /pers. D/ apgādībā līdz viņa nāvei 2013.gada 5.novembrim, un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ piešķirtu valsts sociālo pabalstu kā Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieka ģimenei.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā, apelācijas sūdzību iesniedzot Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas.

Tiesnese S.Pone